

På samma plats iakttogs stenen 1869 av K. Torin, och det skulle dröja ännu ett halvsekel, innan stenen lyftes ur sin förnedring. Omkring 1920 restes den på sin nuvarande plats.

Rödgrå, grovkornig granit. Hela stenens höjd 1,14 m., största bredd (vid roten) 0,91 m. Övre delen av stenen och ett stycke i högra kanten äro bortslagna. Av dessa saknade stycken är högra kantstycket till större delen bevarat på bilden i *Bautil*. Ristningsytan är jämn och de bevarade runorna tydliga ehuru ej särskilt djupt huggna.

Inskrift (supplerad efter Christoferssons teckning):

: tula : sati : sten : þ ... [ir kr : sun] : sin : harþa × kupon : trok : sa × uarp : tuþr : o : uastr :

uakm : i : uikiku :

Tola satti sten þ[annsi æft]ir Ger, sun sinn, harða goðan dræng. Sa varð döðr a vestrvegum i vikingu.

»Tola satte denna sten efter Ger, sin son, en mycket god ung man. Denne vart död på västervägar i viking.»

Till läsningen: Inskriften börjar och slutar med sk. Bst till l t utgår 1 cm. nedanför hst:s topp. I 2 u är bst nedtill skadad. I 7 t avslutas v. bst i en tydlig punkt. 11 e är tydligt stungen. Efter 13 þ, som är helt bevarad, är stenen avslagen. I stenens högra kant synas numera högst upp nedersta delarna av 4 stavar, rester av 18 s, 19 u och 20 n. Av sk efter 20 n är nedre punkten bevarad. 21 s är skadad i toppen. 29 k och 37 k äro ej stungna. 32 o, 36 o och 48 o äro säkra. Övre delen av 51 s står i en flagring och är grund. I 53 r är hst krökt. I 55 a är bst ojämn men säker. Mellan hst och bst i 56 k finns en ojämnhet, med säkerhet ej huggen. 63 k är ej stungen.

Samtliga källor före Brusewitz ha 48 i, liksom även Torin. Att r. 11 är stungen har hittills förbisetts. Hadorph och Christofersson (B 962): 49 þ, 51 n. Broeman, som ju själv icke har sett stenen, har supplerat u mellan 56 k och 57 m.

Om kvinnonamnet *Tola* se Sö 179. Beklagligt nog är runstenen i det parti, som innehåller inskriftens andra namn, sönderslagen, så att läsningen ej kan kontrolleras. Under förutsättning att Hadorphs läsning är riktig, uttrycka r. 16–17 kr säkerligen mansnamnet *Geir*, även om ristarens utelämnande av lång e-vokal är ägnat att förvåna. Några få exempel på namnet finnas i runinskrifter, se U 461 och U 889. Sin huvudsakliga spridning har namnet längre västerut, fisl. *Geirr*.

Uttrycket *i vikingu* finns på två skånska runstenar, DR 330 och 334. Inskriftens avslutning är allittererande, men någon avsiktlig versform, som H. Jungner i sin tidningsartikel förmodat, torde inskriften icke ha haft.

Om dateringen av Vg 61 skriver v. Friesen i *Runorna* (1933), s. 176: »De västervägståg varom här kan vara fråga falla mellan åren 980 och 1018 (Knuts erövring av England). Att döma av runbandens anordning, runtyper och ortografi, är det under slutet av nämnda skede som Gers färd och död inträffat — alltså under 1000-talets första årtionden.» Andra västerfärdsstenar äro Vg 20 och 187, resta efter män som dött i England. Därtill kommer Vg 197, som hugfäster minnet av två bröder, vilka dött, den ene västerut, den andre i öster.

Att modern ensam rest stenen efter sonen, tyder på att fadern dött tidigare.

62. Edsvära sn, Ballstorp.

Pl. 48.

Litteratur: G. A. Bohlin, Brev 20/4 1901 t. E. Brate(?) (ATA), Två nyupptäckta runstenar (i: VFT 2: 2–3, 1903), s. 136 f.; Fornminnesinventering 1923 (ATA); O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 361; Handlingar 1935 i ATA.

Äldre avbildning: Bohlin a.a.

Runstenen står rest vid fornstugan i Ballstorp 250 m. Ö om Lidan, 35 m. SSÖ om en liten bro över en bäck, som rinner ut i Lidan. Stenen låg som bro över denna bäck intill år 1900, då den fördes till sin nuvarande plats. Den ansågs till en början för en bautasten. Först år 1901 observerades runinskriften.

Fornstugan uppfördes år 1925 av stenens finnare, lantbrukaren Johan Johansson (»Johan på Stommen»), vilken, driven av sitt livliga intresse för saken men ovetande om lagens föreskrifter, på baksidan av runstenen ristat följande ord med runor: *tina : stin : ar : hita : ok : rist : or MDCCCCI : af : ioan : fron : stomin* : samt med vanliga bokstäver: *Fornstugan invigdes 19.7. år 1925*. Samme man har även medels andra moderna ristningar hugfäst sitt minne i trakten.

Gråröd granit. Höjd 2,20 m., bredd 1,50 m. Ristningsytan är vänd mot Ö. Ristningen är genomgående tydlig med c:a 20 cm. höga runor. På vänstra sidan är ett stycke av toppen avslaget, varvid även en del av ristningen med en eller möjligen två runor gått förlorad.

Inskrift:

utlaki : rispi : stin : þn- iftir : uuít : harþa : kupon : þikn :

5 10 15 20 25 30 35 40

Utlagi resti sten þenn[a] æftir Øvind, harða goðan þegn.

»Utlage reste denna sten efter Öjvind, en mycket god tägn.»

Till läsningen: Inskriften börjar utan sk. En fördjupning, som är högt placerad, är med säkerhet ej huggen. 1 **u** är ej stungen. 5 **k** är ej stungen. Vänstra bst till 13 **t** är mycket otydlig. 17 **n** har förlorat bst t. v. i en liten flagring; en fördjupning upptill till höger, som kunde utgöra den övre bst i en **o**-runa, är med all sannolikhet ej huggen. Av r. 18 återstår endast ett kort stycke av hst:s nedersta del. Bistavarna till 20 **f** äro ytterst svaga men säkra. 1 21 **t** är hst delvis mycket grund. 24 **u** och 25 **u** äro ej stungna. Nedre delen av bst till 30 **r** har gått förlorad i en flagring. 33 **k** är ej stungen. 36 **o** har båda bistavarna ovanligt högt ansetta, båda tydliga.

Utlagi är tidigare endast känt som binamn (se E. Björkman, *Nord. Personennamen in England*, 1910, s. 171). Till grund för detta binamn ligger med all sannolikhet substantivet *utlagi* m. 'fredlös man', egentligen svag form av adj. isl. *útlagr* 'fredlös'. Om namnet *Øvindr*, även på Vg 179, se Sö 263 och Sm 28.

63. Fyrunga sn, Noleby. Nu i Statens historiska museum.

Pl. 49–51.

Litteratur: K. Torin, Odat. brev t. Riksantikvariern (1894?, ATA); Inventariebilagan S.H.M. nr 10.136, 1896; VHAA:s Månadsblad 1896, s. 61; F. Nordin i VFT 1: 8 (1897), s. VI; S. Bugge, Fyrunga-Indskriften (i: ANF 13, 1897, s. 317 f.), Fyrunga-Indskriften II (i: ANF 15, 1899, s. 142 f.), Fyrunga-Indskriften III (i: ANF 22, 1906, s. 1 f.); E. Brate, Fyrunga-stenen (i: ANF 14, 1898, s. 329 f.); F. Sander, Runinskrifter ånyo granskade (1898), s. 22 f.; Th. v. Grienberger i Zeitschrift f. deutsche Philologie 33 (1901), s. 567 f.; A. Noreen, Altisländische Grammatik, 3. uppl. (1903), s. 340, 4. uppl. (1923), s. 383; E. Linderholm, Nordisk magi 1 (1918), s. 58; I. Lindquist, Brev 24/1 1918 t. E. Brate (ATA), Galdrar (Göteborgs högskolas årsskr. 29: 1, 1923), s. 85, Religiösa runtexter 2, Sparlösa-stenen (Skrifter utg. av Vet. Soc. i Lund 24, 1940), s. 98 f.; H. Pipping i Studier i nordisk filologi 12: 1 (1921), s. 13; Alexander Jóhannesson, Grammatik der urnordischen Runeninschriften (1923), s. 98, Einige Bemerkungen zur Runenforschung (i: Beiträge zur Runenkunde und nordischen Sprachwissenschaft, 1938), s. 2 f.; Fornminnesinventering 1923 (ATA); O. v. Friesen, Röstenen (i: Uppsala Univ. årsskr. 1924: 1), s. 123, Runorna i Sverige (3. uppl. 1928), s. 18, i Runorna (Nordisk kultur 6, 1933), s. 30; H. Jungner, Västergötlands äldsta runinskrifter (i: Festskrift t. H. Pipping, 1924), s. 233 f.; O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 359; A. Nordén i Fornvännen 1934, s. 99 f., 1937, s. 154, 1940, s. 320 f.; W. Krause, Was man in Runen ritzte (1935), s. 11, Runeninschriften im älteren Futhark (1937), s. 518 f.; Å. Ohlmarks, Eddans gudasånger (1948), s. 232; A. Bæksted, Målruner og troldruner (1952), s. 15, 20 f., 61, 142; S. B. F. Jansson i Ny illustrerad litteraturhistoria 1 (1955), s. 11 f.; E. Wessén, Svensk språkhistoria 3 (1956), s. 204.

Äldre avbildningar: Bugge a. a. 1897, 3 bilder: två efter K. Torins foton av stenen på fyndplatsen, den tredje efter foto av en avklappning av själva inskriften; O. Sörling, teckning återgiven i Sander a. a.; S. Welin, 3 blyertsteckningar (VFA); v. Friesen a. a. 1933, fig. 30; Jungner a. a., fig. 3; Nordén a. a. 1934, fig. 7; Krause a. a. 1937, Abb. 67.